

Ковальчук О. Я.,*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та перекладу**Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
<https://orcid.org/0000-0002-8935-597X>***Косило Н. В.,***кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовознавства**Івано-Франківського національного медичного університету
<https://orcid.org/0000-0002-2788-6775>*

ВІРШ “EXCELSIOR” ГЕНРІ ЛОНГФЕЛЛО В УКРАЇНОМОВНОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. Стаття присвячена інтерпретаціям поезії “Excelsior” американського класика Генрі Лонгфелло, здійсненим М. Василенком, М. Пилинським та В. Марачем. Визначено ступінь адекватності відтворення стилю американського поета, з’ясовано специфіку їх перекладацької манери. Проведено перекладознавчий аналіз на фонетичному, ритмічному, лексичному, морфологічному та синтаксичному рівнях. Поезія “Excelsior” є однією з тих, які найчастіше перекладали українською мовою. Основними лексичними мовностилістичними засобами вираження, притаманними для стилю першотвору, є порівняння, епітет, метафора, алітерація. Характерними синтаксичними засобами є транспоновані речення і анафора. Усі перекладачі надають великого значення стилістичним особливостям першотвору. Насамперед вони намагаються зрозуміти стиль автора, а тоді вже відповідно до нього приймати свої рішення. Зважаючи на те, що відбувається переклад поетичного твору, то немінучими є відхилення. При цьому М. Василенко вдається більше до компенсаторного прийому, М. Пилинський та В. Марач поєднують його із додаванням інших тропів. Вони вдало відтворюють евфонічні особливості вірша, ритміку, римування. Версія В. Марача відрізняється більшою лексичною точністю, за стилістичною точністю усі версії однакові і відзначаються високим ступенем адекватності. Майстерність поетичного перекладу полягає також у вмінні допускати перетворення. Найбільше видів трансформацій застосовує В. Марач (додавання, опущення, заміну, конкретизацію, узагальнення), найбільшу кількість перетворень – М. Пилинський та В. Марач, а найменше – М. Василенко. М. Василенко і М. Пилинський застосовують граматичні і морфологічні трансформації, а В. Марач – лексичні, граматичні і морфологічні (останні найчастіше порівняно з іншими перекладачами).

Інтерпретації поезії “Excelsior” свідчать про невпинну зацікавленість українських перекладачів творами Г. Лонгфелло, його популярність в Україні, що сприяє розвитку американо-українського літературного взаємообміну.

Ключові слова: переклад, оригінал, стиль, адекватність, домінанта, лексичні та синтаксичні мовностильові засоби, лексема, трансформації.

Постановка проблеми. Останнім часом вітчизняне літературознавство активно освоює сферу рецептивних процесів,

у центрі яких знаходиться творчість провідних майстрів західноєвропейської та американської літератури в українському контексті. Це вельми продуктивний шлях, який ще донедавна через ідеологічні причини штучно гальмувався і який нині засвідчує пряму культурну інтеграцію України у світову спільноту без посередництва інших літератур. Одним з важливих чинників такої інтеграції може вважатися творчість американського романтика Генрі Лонгфелло. Перекладна рецепція його творчої спадщини в україномовному культурному просторі триває півтора століття. Кількість перекладів зростає, тому постає потреба дати їм оцінку. Питання адекватного перекладу та інтерпретації тексту є головним у сучасних дослідженнях літературного перекладу. Аналіз перекладних творів дає змогу визначити особливості літературного перекладу на практичному рівні. Завдяки перекладним версіям здійснюється аналіз, інтерпретація та оцінка творів світової літератури у національному просторі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема особливостей входження творів англійських поетів в українську літературну полісистему продовжує викликати інтерес теоретиків і практиків англо-українського художнього і зокрема поетичного перекладу (П. Беха, Л. Коломієць, В. Кикотя, В. Радчука, П. Рихла, Р. Зорівчак та інших). Українські дослідники розглядали переклади «Пісні про Гайавату» (Г. Кочур, Л. Коломієць, Я. Кривонос, Т. Шмігер), ліричних творів (Н. Куляса, Н. Шевчук, Л. Приймак, К. Панасенко). Серед поетичних творів американського класика вирізняється вірш “Excelsior”, який привернув увагу українських перекладачів М. Василенка, М. Пилинського, В. Марача, проте ще не був предметом наукового аналізу. Множинність варіантів перекладу художнього твору дає змогу порівняти підходи різних перекладачів до збереження авторського образу в перекладі із застосуванням способів його відтворення засобами рідної мови.

Мета статті – на основі мовностилістичного аналізу вірша “Excelsior” Г. Лонгфелло в перекладних версіях М. Василенка, М. Пилинського та В. Марача дати оцінку адекватності відтворення стилю американського поета, з’ясувати характерні риси їх перекладацької манери.

Виклад основного матеріалу. Освоєння поетичного доробку Г. Лонгфелло в українському літературному середо-

вищі триває уже півтора століття. За цей час з'явилося понад два десятки інтерпретаторів його віршів, як вітчизняних, так і діаспорних. Поезія "Excelsior" є однією з тих, які найчастіше перекладали українською мовою. Тезу про потребу повторних інтерпретацій мистецького тексту висунув представник герменевтичної школи перекладознавства Ф.-Д.-Е. Шлейєрмахер. На його думку, кожна нова інтерпретація може відтворити ті риси оригіналу, які відсутні у попередніх. "Excelsior" – один із найбільш знаменитих зразків лірики Лонгфелло, він ознаменував цілу епоху в історії американської поезії. Сам поет пояснював його так: «Я хотів показати у низці картин життя видатної людини, яка долає усі спокуси, відкидає страх, не вважає на жодні застереження заради досягнення поставленої мети. Її девіз – Excelsior! Голос згори – символ безсмертя і прогресу людства». Вірш увійшов до ліричного збірника «Балади та інші вірші» (1841). В його основі лежить латинська фраза Excelsior, що в перекладі означає «все вище». Ідея пошуку величі, намагання піднятися вище у світі була поширеною в часи Лонгфелло і стосується нашого часу також. Поет намагається показати, що цей ідеал є недосяжним, і застерігає читачів не випускати з уваги навколишній світ. Вірш було включено саме до цього збірника, адже він має ознаки балади, а саме: просту оповідь, сюжет якої взято з народних переказів і легенд, просту схему рими і наявність моралі. Цілком можливо, що його джерелом послугувала історія, яку розповідали у Швейцарії батьки своїм дітям, або історія, яка популярна серед ченців монастиря Святого Бернара. Схема римування ААВВС є доволі простою, як і в основній частині поезії Лонгфелло. "Excelsior" вчить нас ніколи не здаватися, незважаючи на спокуси та труднощі.

Юнак подорожує Швейцарськими Альпами, у нього в руках стяг із гаслом "Excelsior". Подорож проходить по дуже суворій місцевості, але він не зупиняється. Він відчуває спокусу припинити свою подорож, зупинитися біля теплих вогнів сільських хат і милої дівчини, яка запрошує його схилити втомлену голову їй на грудях. Юнака попереджають про небезпеку, яка може спіткати на шляху. Старий чоловік попереджає, що насувається буря, а селянин каже про лавину, яка може зійти будь-коли. Однак він продовжує свою подорож, вигукуючи "Excelsior". Наступного дня його тіло знаходять напівзасипаним снігом, але його голос усе ще чітко чути, коли він лунає з неба.

Хоча історія видається простою, проте відзначається глибиною значення. Юнак символізує людський рід у цілому, а подорож, яку він здійснює, є символом самого життя. Спокуси постають у формі того, чого нам бракує. Часто ми боїмося того, що станеться в майбутньому. Що б не сталося, ми повинні продовжувати жити і приймати все, що може запропонувати нам життя. Часто в житті отримуємо попередження про потенційно небезпечні ситуації добрим самарянином чи кимось іншим. Це символізується через образи старого чоловіка та селянина. Ми повинні подолати свій страх смерті та продовжувати шлях життя з мужністю в серці. Навіть після смерті наша душа продовжує жити, так само як голос юнака все ще чути після того, як було виявлено його тіло.

Завдяки темі, яка надихає, у поєднанні із нескладною схемою римування "Excelsior" став однією із найбільш антологізованих поезій Лонгфелло. Вірш був популярним і у Європі, про що свідчить поява його перекладів у кіль-

кох країнах. Так, у листі до Чарльза Самнера Г. Лонгфелло пише: «Один джентльмен з Європи надсилає мені німецький переклад вірша "Excelsior", який виконав Гунольд Інспрух, і пише: «Того дня, коли його переклад з'явився у журналі "Boten für Tirol" студенти Інспруха, зустрівши його на вулиці, кинулись до нього, обняли його і поцілували з такою радістю і поривом, що він вважає цю мить найяскравішою і найщасливішою у своєму житті» [1, с. 176]. Також відомо, що наприкінці XIX ст. цю поезію інтерпретував польською мовою Адам Асник.

Вірш "Excelsior" привернув увагу Миколи Василенка, відомого в українському літературному середовищі письменника і перекладача. Він оволодів англійською, коли був політ'язнем (1947–1955); тоді ж здійснив свої перші переклади. Зі спогадів М. Василенка, до цього виду творчості його заохочував Г. Кочур, з яким він підтримував товариські стосунки ще з тих часів: «Згодом мене прилучив до художнього перекладу, радив перекладати лише з оригіналу. Тоді за допомогою словника я переклав з англійської» [2, с. 7]. Н. Чухонцева у передмові до збірки його перекладів «Транзит самоцвітів» зазначає: «М. Василенко і досі продовжує саме його перекладацьку традицію, сутність якої полягає у максимальному наближенні до першотексту... М. Василенко, як і Г. Кочур, завжди прагне зберегти зміст і дух, образну мову, версифікаційні та стильові особливості першотекстів. Елементи вільного перекладу в нього трапляються дуже рідко. Твори для перекладу вибрані з тонким естетичним смаком» [3]. Він захоплювався англійською та американською романтичною поезією, перекладав з оригіналів Байрона, Колріджа, Шеллі та інших поетів. Попри високу художню якість його переклади почали публікувати лише на початку 80-х років. Відомо, що М. Василенко переховував свої переклади у бутлях на городі через несприятливі для української культури часи. "Excelsior" та «Стріла і пісня» увійшли до збірки «Архітектура Планиди» (2004), а також «Транзит самоцвітів» (2012).

Текстуальні спостереження у поезії "Excelsior" дають змогу визначити доміанти поетичного стилю Г. Лонгфелло. Необхідність знайти творчу доміанту автора М. Рильський вважав чи не найголовнішим завданням перекладача і вбачав її у передачі змісту оригіналу в єдності з визначальними особливостями його художньої форми, стильового малюнка, національної й індивідуальної своєрідності [4, с. 6]. Виокремлення доміант художнього твору допомагає дослідити особливості індивідуального стилю письменника, визначити межі обов'язкового під час перекладу тексту. Для того щоб створити в читача певне враження, вплинути на почуття, правильно донести до нього свою думку, Г. Лонгфелло вдається до застосування у своєму творі засобів як лексичного, так і синтаксичного порядку. Вони допомагають не лише індивідуалізувати мовлення автора, а й надати емоційності, увиразнити художнє зображення. Основними лексичними мовностилістичними засобами вираження, притаманними для стилю першотвору, є порівняння, епітет, метафора, алітерація. Характерними синтаксичними засобами є транспоновані речення і анафора.

Вірш складається із дев'яти строф, у М. Василенка є лише вісім, шосту строфу не перекладено із незрозумілих причин. Збережено систему рим ААВВС із суміжним римуванням. Із трьох порівнянь відтворено два, а третє замінено іншими тропами. Про це свідчить друга строфа:

*His brow was sad; his eye
beneath,
Flashed like a falchion from its
sheath,
And like a silver clarion rung
The accents of that unknown
tongue,*

Excelsior!

EXCELSIOR!

Г. Лонгфелло порівнює око юнака з мечем, що яскраво сяє, а голос юнака – зі звуком гучного ріжка, який оголошує про початок війни. Як видно, перше порівняння замінено на метафору «ясні в його очах були вогні» та епітет «ясні». Друге порівняння збережено, при цьому використано додавання («гучно») і заміну («The accents of that unknown tongue» – «Крилате слово вимовляв»). Спостерігається морфологічна трансформація: «His brow was sad» – «Він хмури́в брови». Автор часто застосовує алітерацію (у цій строфі – звуки [t], [l], [n]) для того щоб надати твору милозвучності. Цю особливість помітив і М. Василенко, який окрім алітерації використовує ще й асонанс ([o]). Це характерно не лише для цієї строфи, але й твору загалом. Перекладач змінює послідовність слів у своїх рядках, щоб зберегти схему рими, тобто використовує транспоновані речення, які є характерними для стилю першотвору. Упродовж усього вірша він зберіг цю особливість із трьох випадків у двох, а якщо не мав змоги цього зробити, то застосовував зазначений засіб в інших реченнях.

Для стилю оригіналу характерне використання низки епітетів, яких налічується біля десяти. Американський поет вживає їх з метою надання твору виразності й емоційної забарвленості. Приблизно половину з них відтворено, решту замінено на інші тропи, такі як порівняння, метафори. Зіставимо фрагменти із сьомою строфою:

*At break of day, as heavenward
The pious monks of Saint
Bernard
Uttered the oft-repeated prayer,
A voice cried through
the startled air,*

*У ранній час, коли ченців
У Сент Бернарді лице спів –
Бернард
Пливе молитва у блакить –
В повітрі чистому бринить:*

В оригіналі автор використав три епітети: «pious monks» («благочестиві монахи»), «oft-repeated prayer» («часто повторювана молитва»), «the startled air» («тихе повітря»). У цільовому творі перший епітет не відтворено, проте вжито епітет з іншим означуванням словом («ранній час»), другий епітет замінено двома метафорами («лице спів», «пливе молитва»), у третьому епітеті дещо змінено зміст та позицію («в повітрі чистому»), але постпозиція епітета додає поетичності. Тут збережено використання засобу транспонованого речення, а також спробу відтворити алітерацію звуків ([t], [n] – [н], [m], [л]). Крім цього, перекладач застосовує асонанс звуків [u] та [e].

Щодо змісту, то перекладачеві довелося використовувати різні перекладацькі трансформації, такі як додавання (7 разів), опущення (7 разів) і заміну (8 разів). Першотвір написано чотиристопним ямбом, у цільовому творі ямб чергується із пеоном четвертим.

Поезію «Excelsior» інтерпретував мовознавець Микола Пилинський, відомий своїми дослідженнями у галузях лекси-

кології, лексикографії, культури мови, стилістики української мови. Він переклав чотири поезії Г. Лонгфелло («Сон невільника», «Стріла і пісня». «Псалом життю», «Excelsior»), які увійшли у збірку перекладів світової поезії «Співець» (1972). У його версії збережено усі порівняння. Зіставимо фрагменти:

*His brow was sad; his eye
beneath,
Flashed like a falchion from its
sheath,
And like a silver clarion rung
The accents of that unknown
tongue,*

Excelsior!

Excelsior!

Збережено епітет, проте з іншими семантичними компонентами, «блискучий погляд» (вербальна лексема перейшла в ад'єктивну), опущено епітет «срібний» (rig), проте його відтворено у наступній строфі, додано метафору «погляд горів». В останньому рядку відбувається заміна (дослівно «акценти невідомої мови»), проте відповідно до загального змісту твору.

Як і М. Василенко, М. Пилинський відтворює приблизно половину епітетів, додає два епітети, відсутні у першотворі, або ж компенсує епітет за допомогою порівняння.

*At break of day, as heavenward
The pious monks of Saint
Bernard
Uttered the oft-repeated prayer,
A voice cried through
the startled air,*

*Удосвіта знялись ченці,
З молитвою святі отці
Бернард
Спішать до звичних справ
земних...
Та ось долинуло й до них:*

Відбувається додавання («святі отці спішать до звичних справ земних»); опущено епітети «благочестиві» (ченці), «часто повторювана» (молитва), «стривожене» повітря, назву монастиря. Збережено алітерацію (в оригіналі [t] – у перекладі [m]), транспоноване речення; крім цього застосовано асонанс звука [u].

Особливості транспонованого речення відтворено у двох випадках із трьох; додано дві метафори, не задані оригіналом («стогін злетів», «погляд горів»). Перекладач бере до уваги алітерацію вихідного твору, а також часто вдається до асонансу. Ось для прикладу наведемо четверту строфу:

*“Try not the Pass!” the old
man said;
“Dark lowers the tempest
overhead,
The roaring torrent is deep
and wide!”
And loud that clarion voice
replied,*

*Не йди туди! – казав ста-
рий, –
Там в нітьмі вис буревій,
Ніхто не вийде й за поріг!
Та знов бринить той срібний
ріг:*

Спостерігаємо у вихідному творі алітерацію звуків [d], [l], у цільовому творі – [m], [v], [p] і асонанс звука [u]. Збережено інтонаційний малюнок. Відбувається заміна лексеми «перевал» на «туди», «потік глибокий і широкий» на «Ніхто не

вийде й за поріг!»), «відповідає» на «бринить», опущення лексеми «гучно». М. Пилинський застосовує у процесі перекладу наступні трансформації: заміна (11 разів), опускання (11 разів) і додавання (9 разів). Якщо у першотворі чотиристопний ямб, у цільовому творі ямб чергується із пеоном четвертим, як і у М. Василенка.

Поезією Г. Лонгфелло захоплювався і перекладач з Рівного Віктор Марач, у доробку якого наступні інтерпретації творів американського класика: «День згаснув», «Мандри біля каміна», «Псалом життю», «Моя втрачена юність» та «Excelsior!» Деякі з них, такі як «Мандри біля каміна», «Моя втрачена юність», були перекладені українською вперше. У широкому доробку В. Марача – переклади з Шекспіра, Шеллі, Теннісона, Мейсфілда, Вігмена, Мура, Єйтса та інших. Вони представлені в електронному вигляді і з'явилися на сайті «Поетичні майстерні» у 2017 році. В. Марач відомий також як поет та автор вступних статей до перекладів.

У перекладі поезії «Excelsior!» збережено усі порівняння. Це ілюструють наступні фрагменти:

<i>His brow was sad; his eye beneath, Flashed like a falchion from its sheath, And like a silver clarion rung The accents of that unknown tongue,</i>	<i>Смутний, та з під повік в очах Блиск, мов із піхов на мечох; І наче сурми срібний дзвін, Чужої мови звук ніс він:</i>
---	--

Точно відтворено лексеми першотвору, найближче порівняно з попередніми інтерпретаціями. Збережено усі епітети: «смутний», «срібний» (дзвін), «чужої» (мови); алітерацію ([f], [s] – [n], [v]). Загалом відтворено половину епітетів першотвору.

Лише В. Марач переклав шосту строфу, у якій поет описує третю й останню особу, яку зустрів юнак під час своєї подорожі вгору. Це був селянин, який порадив юнакові остерігатися сухих гілок сосни, яка росла на його шляху, а також оберігатися лавини. Давши цю пораду, селянин попрощався з юнаком.

<i>“Beware the pine-tree’s withered branch! Beware the awful avalanche!” This was the peasant’s last Good-night, A voice replied, far up the height,</i>	<i>«За восхле віття не хватайся Й лавини теж остерігайся!» – Ще слав останній заклик хтось; І з висоти вже донеслось:</i>
--	---

Унікаючи буквализму, перекладач опускає лексему «сосна», епітет «жахлава» (лавина), а також узагальнено називає селянина «хтось».

Г. Лонгфелло використовує прийом метафори в 3-му рядку 3-ї строфи, коли порівнює білий колір льодовика з кольором привида. Якщо зіставити усі три версії, то М. Василенко і В. Марач компенсують метафору за допомогою порівняння, а М. Пилинський зберігає її і додає ще одну: *Above, the spectral glaciers shone, //And from his lips escaped a groan*, В. Марач: *Вгорі ж він зрів лиш сніг і лід // Й, мов стогін, погляду услід: М. Василенко: А за вікном – бурану слід. // І стогін вирвався, мов*

лід: М. Пилинський: *Вгорі – примарно лід світив, // І стогін з уст його злетів:*

В. Марач додає одне порівняння («Й у відповідь – мов звук сурми») і дві метафори («день догорів», «сповитий в пільми беж»), не задані оригіналом. Він відтворює алітерацію, а також додає асонанс, тим самим зберігаючи інтонаційну виразність вірша. Як і в першотворі, використано засіб транспонованого речення. Серед вирашних моментів – збереження більшої кількості лексем оригіналу, внаслідок чого повніша передача змісту (голубий колір очей у юнака, згадується «потік бурхливий», коли старий радить юнакові не йти гірським перевалом через бурю і води гірських потоків, що розливалися і мчали вниз з великою швидкістю, порівняння його голосу із падаючими зірками, а також переклад шостої строфи). Своєрідним є підбір лексичних одиниць – «сонм», «клір», застарілі слова «зриту», «падучі». Як і у попередніх перекладах, чотиристопний ямб чергується із пеоном четвертим. В. Марач використав різні перекладацькі трансформації, такі як додавання (8 разів), опущення (14 разів), заміну (5 разів), конкретизацію (2 рази), узагальнення (2 рази).

Висновки. Проведений аналіз вірша «Excelsior» американського поета Генрі Лонгфелло у трьох українських версіях дав змогу визначити стиль кожного з перекладачів. Так, М. Василенко відтворює не всі порівняння, лише половину епітетів, решту компенсує іншими тропами, так само й метафору. Він зберігає розмір, схему римування, алітерацію, додає асонанс; якщо інколи не вдавалося зберегти транспоновані речення, то застосовував їх особливості в інших реченнях. М. Пилинський зберігає усі порівняння, метафору, приблизно половину епітетів, додає епітети, відсутні у першотворі, або компенсує їх за допомогою інших тропів; додає метафори, асонанс, зберігає алітерацію, не завжди відтворює транспоновані речення. В. Марач зберігає усі порівняння, інколи додає власні, метафору передає за допомогою порівняння, інколи додає власні, відтворює половину епітетів, алітерацію, транспоновані речення, додає асонанс, зберігає розмір та систему рим. Майстерність поетичного перекладу полягає також у вмінні допускати перетворення. Найбільше видів трансформацій застосовує В. Марач (додавання, опущення, заміну, конкретизацію, узагальнення, морфологічні трансформації), найбільшу кількість перетворень – М. Пилинський (34) та В. Марач (37, якщо не враховувати одну строфу, яку переклав лише він, то 31), а найменше – М. Василенко (24). М. Василенко і М. Пилинський застосовують граматичні і морфологічні трансформації, а В. Марач – лексичні, граматичні і морфологічні (останні найчастіше порівняно з іншими перекладачами).

Як бачимо, усі перекладачі надають великого значення стилістичним особливостям першотвору. Насамперед вони намагаються зрозуміти стиль автора, а тоді вже відповідно до нього приймати свої рішення. Зважаючи на те, що відбувається переклад поетичного твору, то неминучими є відхилення. При цьому М. Василенко вдається більше до компенсаторного прийому, М. Пилинський та В. Марач поєднують його із додаванням інших тропів. Вони вдало відтворюють ефонічні особливості вірша, ритміку, римування. Версія В. Марача відрізняється більшою лексичною точністю, за стилістичною точністю усі версії однакові і відзначаються високим ступенем адекватності.

Інтерпретації поезії «Excelsior» свідчать про невинну зацікавленість українських перекладачів творами Г. Лонгфелло,

його популярність в Україні, що сприяє розвитку американо-українського літературного взаємообміну.

Література:

1. The letters of Henry Wadsworth Longfellow / ed. By Andrew Hilen. – Cambridge (Mass.): The Belknap press of Harvard univ. pres, 1972. Vol. 4. 1857–1865. 1972. IX. 530 p.
2. Василенко М. Довга дорога з тунелю. Парнас у Заполяр'ї. URL: <http://krai.lib.kherson.ua/vasilenko-parnas-u-zapolyari.htm>
3. Чухонцева Н. Д. Транзит поезії крізь час і простір // Василенко М. Транзит самоцвітів: переклади. Київ; Херсон : Просвіта, 2012. С. 3–14 [Передмова]. URL: https://prosvilib.at.ua/publ/avtory/vasilenko_mo/vasilenko_tranzit/14-1-0-123
4. Перекладацькі студії в галузі новогрецької і української термінології : збірник матеріалів наук.-практ. конференції (24 квітня 2015 р.) / за заг. ред. Н. Воеутко. Маріуполь : МДУ, 2015. 220 с.
5. Longfellow H. W. Poems and Other Writings. The library of America. New York : Literary Classics of the United States, Inc., 2000. P. 22.
6. Василенко М. Архітектура Планиди : поезії (вибране) [ред. І. Лопушинський ; передм. Д. Павличка]. Київ ; Херсон : Просвіта, 2004. 187 с.
7. Лонгфелло Г. Excelsior / Переклад М. Пилинського. Співець: із світової поезії кінця 18 – першої половини 19 сторіччя : збірка / упорядкував Г. Кочур. К. : Веселка, 1972. С. 178–179.
8. Лонгфелло Г. Excelsior / Переклад В. Марача. URL: <http://maysterni.com/publication.php?id=122887>

Kovalchuk O., Kosylo N. Poem “Excelsior” by Henry Longfellow in the Ukrainian-speaking space

Summary. The article is devoted to the interpretations of the poem “Excelsior” by the American classic Henry Longfellow, carried out by M. Vasilenko, M. Pylinskyi and V. Marach. Adequacy of the American poet’s style reproduction is determined, and specifics of their translation

manner are clarified. The translational analysis was conducted at the phonetic, rhythmic, lexical, morphological and syntactic levels. The poetry “Excelsior” is one of those most often translated into Ukrainian. The main lexical linguistic and stylistic means of expression inherent in the style of the original work are simile, epithet, metaphor, alliteration. Characteristic syntactic means are transposed sentences and anaphora. All the translators attach great importance to the stylistic features of the original work. First of all, they try to understand the author’s style, and then make their decisions according to it. Considering the fact that a poetic work is translated, deviations are inevitable. At the same time, M. Vasilenko resorts more to a compensatory technique, M. Pylinskyi and V. Marach combine it with the addition of other tropes. They successfully reproduce the euphonic features of the poem, rhythm, and rhyming. V. Marach’s version is more lexically accurate, all versions are the same in terms of stylistic accuracy and are characterized by a high degree of adequacy. The skill of poetic translation also lies in the ability to apply transformations. V. Marach uses a larger number of transformation types (addition, omission, replacement, specification, generalization, morphological transformations), M. Pylinskyi and V. Marach use the largest number of transformations, and M. Vasilenko uses the least number of them. M. Vasilenko and M. Pylinskyi employ grammatical and morphological transformations, and V. Marach employs lexical, grammatical and morphological transformations (the latter most often compared to other translators).

The interpretations of the poetry “Excelsior” testify to the constant interest of Ukrainian translators in Henry Longfellow’s works, his popularity in Ukraine, that contributes to the development of American-Ukrainian literary exchange.

Key words: translation, original, style, adequacy, dominant, lexical and syntactic linguistic means, lexeme, transformations.